

Kremenjak

|| Glasnik hrvatske pučke napredne stranke za krajinu šibensku. ||

„Kremenjak“ izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na po godinu Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 pare (2 novč.)**

ZORA PUCA.

Zlatni Prag, srpnja 1908.

Zora puca; sviće novi dan. Novo sunce, koje nam se na istoku pomalja, obasjava nas u znaku toliko dugo žudjenom, u znaku *novoslavljanstva*.

Novoslavljanstvo! — Ta je riječ pala na kongresu sveslavljanskom, pala je nehote više neg li navlaš, a tekar sada po svršenom kongresu osjećamo veličinu njezina značenja.

Izabrana djeca velike Slavije sastala su se na kongresu sa mnogo tjeskobe i straha, da se nerastanu sa manje osjećaja srodnosti i ljubavi, neg su se sastala. — Pesimizma je bilo na svim stranama, a međusobno nepoznavanje, koje Slavene još uvijek prati, pojačavalo je taj pesimizam. —

Promislite na onu narodnosnu šaćicu Hrvata i Srba. Koliko je muke i brige zadalo, dok se dodje, do čega se došlo! Koliko se rada i brige hoće, da se uzdrži stečevina sloge bratske proti razornim navalama raznih crnih i šarenih struja!

Sad promislite brigu, strah, pesimizam pri sastajanju, pri izmirivanju dvaju najvećih slavenskih naroda — Rusa i Poljaka! Njihova je napetost, njihova neljubav historička. Historička i razumljiva, svatljiva. Promislite poljačku historiju, veličinu, staru slavu, kulturu, a k tome, da sve to nosi na sebi osobiti svoj karakter. da čini od poljačkog naroda označenu narodnu kulturnopolitičku jedinicu, osebujuc individuum, koji se je kroz vjekove historije razvijao samo talno, odredjeno, u stalnim granicama, iz čega je nikao osobiti izraziti tip — ponosni poljački tip slavenski. Pa promislite gorku sudbinu njihove domovine, promislite podvige rodoljublja, koje je krv potokom lijevalo za rodnu grud; promislite na Košćuške, na Mickijevice, na Chopine; promislite — kako ovaj zadnji u jednoj svojoj jakoj kompoziciji pun nade kliče — na onaj čas, kad se je djaštvo pod Varšavom sabiralo, te se činilo, da će u punoj slavi svanuti Poljska cijela i jedinstvena!

Promislite to i hajte složite, spojite krvava bratska srca poljačka i ruska!

Pa ipak je led probiven; trak sunca slavenske svijesti probio je maglu; zora puca — zora *novoslavljanska*.

Tjeskoba, strah, što je vladao prije kongresa, promijenio se u radost. Amo je sve radosno, sve zadovoljno. U tom zadovoljstvu osjećamo nešto novoga, neodredjeno velika. Neosvaja nas nekritički optimizam, niti nas zanosi misao, da je već sve gotovo i da će sutra već sve biti uredjeno, sve izgadjeno. Još će biti borbe, al ta borba neće biti samo ruskopoljska; borba će biti jedna u Rusiji medju Rusima, a druga medju Poljacima, t. j. borba medju naprednim i natražnim elementima za no-

voslavljanstvo i *proti* novoslavljanstvu. Baš kao danas u nas u pogledu hrvatsko-srpske sloge.

Ovo je veličina momenta, koji amo, ja mislim, svi osjećaju i za to nas sviju ispunjuje zadovoljstvo.

A kako nećeš!?

Poslije nekolikodnevnog vijećanja diže se ruski delegat Krasovsky i govori u ime ruske delegacije o ideji *slavenskog jedinstva*, e da bi se ta ideja kao široki val razlila po slavenskim zemljama. Govori o *plodotvornosti* te ideje, o njezinom *istoričkom zvanju* i, da za postignuće te ideje, treba da svakako budu *odstranjene* sve *zapreke*, koje dijele *neke slavenske narode* te koje danas ovdje onlje toj slavenskoj ideji smetaju. A onda, za duboke tišine, nastavi ozbiljnim glasom:

„U ime ruske delegacije slobodan sam za to predložiti resoluciju, u kojoj je gorespomenuta zadaća tumačena: „*„Pripravni kongres slavljanskih delegata priznaje, da je ideja slavljanskoga zblizenja života sposobna i plodotvorna te proglašuje, da sve, što je neizbježivo potrebno da svrši nesporazumak medju slavljanskim narodima, može biti postignuto samo sveopće priznatim i provedenim principom ravnopravnosti i slobodnoga razvitka narodnog i kulturnog života svakoga naroda.“*“

Netreba tek kazivati, što su ove znamenite, krasne bratske riječi izazvale i kako su se dojmile. Nezna se, je li bilo draže odobravati il suze roniti. To, kako kome.

Kad su takove znamenite riječi pale iz ruskih usta i to od delegacije, koja predstavlja živalj konservativniji dočim slobodoumnijemu življu ruskomu nijesu dopustili, da bude zastupan, (a time baš ova izjava dobiva još veće značenje) — tad se u ime poljske delegacije diže del. *Roman Dimovski* i medju ostalim veli: „*Mi vruće primamo resoluciju, predloženu od predstavnika ruske delegacije, jerbo ta resolucija znači temeljni korak sa strane delegata ruskog naroda za približenje k nama, koji smo prama Rusiji isto tako vezani odnošajem..... „Naš boj nije naperen proti državi ruskoj, kao takovoj, nego samo proti potitičkom sistemu, koji podlama naš razvitak“* — „*Naš narod stoji na temelju pripadnosti ruskoj državi (burno odobranje) te priznanja svih državnih potreba, pošto je duboko osvjedočen, da Rusija preporodjena i oslanjajući se o prava i priznanja prava drugih naroda a jednuko i poljskog naroda, biće državom potrebitom ne samo za ruski nego i za poljski narod i za čitavo čovječanstvo.“* - „*Takovi postupak Rusije jeste takodjer glavnim uvjetom uspješnoga razvitka cijelog slavenskog pitanja.“*

Na koncu Dmovski završuje: „*Pod tim se geslom razilazimo i pod tim geslom i mi, delegacija poljačka, složno ćemo raditi na zajedničkom djelu dalje.*“

I eto, riječi su pale — kocka je pala. Preko mosta prelaze vojske, ne, da se kolju i grizu, već da se ljube, da pruže ruke na zajednički posao, na obradivane — novoslavljanstva.

Što se jučer činilo nemoguće, danas je gotova stvar; a što se u tjeskobi počelo, u veselju se dovršilo. I nije to bio izljev nepromišljen il momentanog zanosa. Ne. Dokazuje ovo.

Ruska delegacija na polasku preko novina pozdravlja česki narod i u pozdravu veli daslovice:

„Vjesno ćemo služiti stvari slavljanske uzajamnosti, kako bi riječ „Slavjanin“ zvučila onako ponosito u svijetu, kao što u starom Rimu „Civis romanus sum.“

S teškim srcem ostavljamo vašu zemlju, nu s radosnom sviješću, da su ovdje udareni temelji svestavljanske uzajamnosti na osnovu jednakosti i slobodnoga razvijanja svih slavjanskih naroda“.

Tim riječima komentar netreba.

Javiće vam se opet vaš

Kremenjak.

Redovina i crni gavrani.

Tko bude kasnije proučavao politiku i život našeg puka u Dalmaciji, naći će da je povjesnica u svoju veliku knjigu zabilježila crnim slovima godinu 1908. s razloga što je te crne godine od crnih gavrana bio pokrenut crni list pod imenom „Prava Pučka Sloboda“. Nisu oni pokrenuli taj crni list da pomognu puku, jer za puk nikad marili nisu, već su ga osnovali za sebe, da brane svoje nepodopštine, da brane svoje huncutarije i da mogu u njemu lupati i grditi svakoga onoga, koji se vlada prema onoj: bobu bob..... Treba istaknuti to da oni nisu osnovali taj crni list za to što je vjera u pogibelji, već za to što im je u pogibelji — redovina — krvavi trudi našeg jadnog puka. Mjesto da dokazuju u svom „Crnom Listu“ ima li ili nema prava župnik na redovinu, oni proglašuju bezvjercem svakoga onoga, koji se proti redovini bori. Nitko nije proti sveštenicima, kao ljudima od crkve, niti borba proti njima radi redovine odvraća puk od Boga. Oni vele da su namjesnici Isukrstovi i tko radi proti njihovoj deraćini da buni puk proti Bogu i da ubija u puku vjeru u Boga. To je laž. to je opet jedna nova huncutarija kojom se popi i fratri služe ne bi li za sebe predobili puk i nadalje ga redovinom odirali. Uzmimo ovaj primjer. Ako jedan carski činovnik pa metnimo i isti *namjesnik* kraljev čini nešto što je nepošteno, ružno i protizakonito; ako taj *namjesnik* kraljev udara na puk velike namete, robi ga, tlači i muči, pa ako radi toga jedna ili više novina ustanu proti zulumu i nepravdi kraljeva *namjesnika*, neće nitko pametan kazati, da te novine ubijaju upuku štovanje pram kralju, niti se time puk proti kralju buni. Je li ili nije ovako? Ali ako *namjesnik* kraljev štuje u istinu svog kralja, pokorava se njegovim zakonima i čini samo ono što kraljevi zakoni naredjuju, onda *namjesnik* ne će ni pošto ugnjetavati i tlačiti puk, koga je kralj njemu povjerio da njime upravlja i brine se za njegovo dobro. Pošten i pravičan *namjesnik* kraljev neće nikada smjeti da učini zlo povjerenom puku, iz straha da će ga kralj jednom pozvati na račun. A što mi vidimo kod popova i fratara? Oni su — kako sami kažu — *namjesnici* Boga živoga. Puk, s kojim oni upravljaju jest božji i njihova je jedina briga da taj puk nauče zakonu božjemu i da ga čiste duše opet Bogu dadu. Kao takovi, oni se nemaju brigati za to, kojoj stranci puk pripada i kako misli a još manje oni ne smiju da zlorabljuju, gnječe i kine taj povjereni puk. Mi svi - hvala Bogu! — znamo što danas rade ti *namjesnici* božji, kako oni zatiru puk svojom redovinom, kako puk pri izborima zastrašuju u pro-

petim Bogom u ruci s onog mjesta, odakle bi morali propovjedati Njegov nauk i ljubav prama bližnjemu. — Još bi se manje oni imali dizati proti jednoj stranci, koja misli pošteno i hoće da puk izобрази, oplemeni, pomogne materijalno i uzdigne do dostojanstva ljudskog. Ta sam je Bog kazao da čovjeka treba oplemeniti, pod pomoći i učiniti ga ravnim svim ljudima na zemlji. Ali fratri i popi toga ne čine i proglašuju bezvjercem i neznabožnikom svakoga onoga koji za puk radi i hoće da mu otvori oči i oslobodi nepravedne ali nametnute redovine. Kad bi se popi i fratri kao *namjesnici* božji u istinu bojali Boga, ljubili ga i štovali, onda ne bi oni svojom redovinom i drugim zavaravanjima odirali i umicali povjereni puk. Kad bi oni znali da će ih jednom Svemogući pozvati k sebi da dadu račun o ovom djelovanju na zemlji, ne bi oni na onaj način zatirali i varali puk. Po Svetome Pismu Bog je dobar i plemenit; po nauči popova i fratara Bog je i strašan i nemilosrdan i ljuti osvjetnik. — Zašto, pitamo, proglašivati Boga strašnim, nemilosrdnim i osvjetnikom? I to ide u račun popima i fratrima. Oni Boga prikazuju takovim, da u puku mogu utjerati strah, strašni i crni strah pred Bogom, a sebe proglašuju njegovim *namjesnicima*, da tako zastrašeni puk ne bude smio opirati se njihovim lažima, huncutarijama i varanju. Njihova je misao ovo: Puk treba Bogom zastrašiti; kad si ga zastrašio, onda će biti miran, kad je miran, onda je i pokoran, a kad je pokoran on la ga možeš guliti, varati i on ne će smjesti ni da regne. Ovako Isukrst nije činio. On nije nikoga ni zastrašivao, nije nikoga silio, nikome prijetio, niti je varao i varajući koga odirao. Sv jim ljubeznim ustima lijepo je tumačio svoj nauk, svoj zakon: tko je taj zakon obljubio pošao je za Njim, slijedio ga je i nahranio i napojio. —

Rade li ovako danas *namjesnici* božji? Ne! Oni s Bogom naprosto u puku trguju. Njegov su zakon potpuno zanemarili, ne vladaju se po tim božjim zakonima. Isukrst je djelovao onako kako je i govorio; oni danas jedno govore, drugo djeluju a treće misle. Nigdje ne stoji pisano u sv. Pismu da popovi i fratri imaju pravo na redovinu, niti je to Bog ustanovio, niti im ostavio. Redovinu im je dao puk iz ljubavi i svoje dobrote onda kad je mogao da daje, kad je svega bilo u izobilju, kad je zemlja plodila i dva i tri puta na godinu. Danas, na ovako slabe i gladne godine, kad je svakome u kući zakukala crna kukavica, kad puk umće stotinu nevolja i daća — i redovina mu je jedan veliki teret. Ako su se ne-sebični prijatelji puka digli proti redovini, proti tom umetu puka, je li onda dostojno i vodje pučke i pučku stranku proglašiti bezvjercima? Ako se traži da se redovina dokine, time se ne čini ništa što bi bilo protivu Bogu, jer redovina nije označena u nikakovu zakonu božjemu; ona je dobrovoljni dar puka, koji dar puk može, kad je stegnut, i obustaviti. Nitko pametan u ukinuću redovine ne vidi ništa bezvjerskoga, ništa bezbožnoga, ne vide ni popi i fratri, ali više im je do kese, do odiranja puka nego li do crkve i Boga. Slijedi iz svega ovoga da su oni prosti trgovci Bogom i Njegovim svetim stvarima, da im je više do zemaljskoga nego li do nebeskoga dobra i da se oni dižu proti pučkoj stranci ne za to što je možda vjera i Bog u pogibelji, već što je u pogibelji njihova redovina.

Da je kojim slučajem nauk hrvatske pučke napredne stranke mimoišao redovinu t. j. da se u redovima pučke stranke nije potaklo pitanje dokinuća redovine, e onda popi i fratri ne bi pučku stranku onako ružno napadali, ne bi njene vodje proglašili neznabožcima i bez-

vjercima, niti bi bili osnovali svoj „Crni List“. To najbolje dokazuje da oni zlobno sumnjiče pučku stranku i njene vodje, to dokazuje da im je više i puno stalo za redovinom nego li za vjerom. Napokon to dokazuje da su oni prosti trgovci vjerom, jer ju uzimlju kao oružje u borbi za redovinu. A mi pitamo je li dostojno, je li časno služiti se Bogom i vjerom u obrani zemaljskog dobra i znadu li namjesnici Isusovi za onu iz sv. Pisma: „*Ne živi čovjek o samom kruhu, već o svakoj riječi koja izlazi iz usta božjih*“? F.

DOPISI

Iz Skradina.

Nesmisleno doduše izgleda, da se moramo osvrnuti na one bljutave i neslane riječi, koje je neznani dopisnik objelodanio u br. 255 „Hrv. Riječi“, te dao dokaz svog fenomenalnog dugog jezika. Taj nelogični dopis, koji proističe iz zakrčljala pera bilo koga od onih junaka pro domo, odaje izraz njihova plemenita odgoja, pa bilo to ono proždrljivo i neotesano živinče, koje se tek u Skradinu u ime domovine našderalo, ono isto koje ni jedan korak ne preduzme, a da nije predračunalo kakvu materijalnu svoju korist, bilo onaj izmoždjeni i zabezegnuti birokrata, koji je doživio da mu budu pripoznane zasluge političkog komesara, a sad baš on u ime načela podigne se u gluho doba, lijepo izkićen, da jezuitski zagovara slogu među braćom, bilo onaj izakulisni dvoličnjak, o kom se priča zanimljiva neka pričica o nestalom novcu po duhu svetom, u kojoj je glavni junak neki fra Gerundio ili onaj požrtvovani Hrvat, koji je izkazao svoje plemenito srce, odajući zadnju počast blagopokojnom Strosmyeru, te prikazao namirnicu od 300 K za ispjevanu misu, to vam je isti oni, koji zna da onako lijepo odgaja, da sin na oca nišani. Takovi su ti naši karakteri i uzori i još ono smiješnih šupljih tikava, što igraju uloge arlekina. Kako rekosmo, neznatno je u opće takovim se vuibatinama i baviti, no da javno mnijenje ne bi pomislilo na onu talijansku, odvažismo se na ovaj korak. Ti crno-žuti Hrvati, te kukavice, te narodne pijavice, hoće nas da svojim grijesima i nedjelima kore. Pametno bi tek tada učinili, kad bi mogli, da kontrolišu svoj rad, prikažu svoja požrtvovanja, svoja djela, međjutim nek ne pregrizaju svog predugog jezika. Misli li onaj smutljivac da se za njegova djela ne zna? Nek se ustrpi pak će da bude poslužen. Dopisnikove su inače riječi na vrbi svirale, jer se javno zna ko direktno prijete činovnicima, te ih na stariju vlast tuži, ako ne oru, kako on iziskiva. Nijesu li to denuncije? Sjeća li se miroljubivi fra Gerundio, kad je ono nedavno bilježniku Rosi po bratu poručio, da će ga tužiti nadležnoj vlasti radi krivotvorenja podpisa i krstova? Do toga nije došlo, jer bilježnik, svjestan svojih djela, poljubi mu papuču, držeći tako da je siguran raditi kako i što hoće. O toj poruci je isti bilježnik na svoja usta govorio. Sad ćemo pak da doživimo o istom poznatom bilježniku pohvale sa strane fra Gerundia. — Tomu se nadamo! Ali što traže ti nazovi Hrvati od onih činovnika, koji su na svom mjestu, te nikom nije u pokorne sluge, već ljube svoje načelo? Zar traže od njih, da im se pokore i puste njima svoj ured na raspodjele? Da li hoće oni onim lažnim napadajem, da činovnici izgube ustrpljene, te da se odaleče, a njihova mjesta da zauzmu drugi po njihovom čefu i kalupu? Takve puzave karaktere oni traže, jer i na sami mig Kragićev treba paziti i vršiti volju njegovu. — Ako smo se

gdjegod zaletili i na sebe zaboravili, te po koga nazvali imenom one četveronožne dugouše životinje izvinite, cijejeni gospodine uredniče; zavaralo nas je i zavelo ono more uličarskih rječetina, koje su jedino mogle izići iz pera takvog nekog dopisnika, komu niti samo uredništvo nije htjelo da primi na sebe odgovornost.

Ali je za to objeručke primilo i stampalo onaj podli napadaj, koji odiše besprimjernom špijunažom. „Fra Hrv. Riječ“ ne može, već da se pohvali onakom rabotom. Budite ustrpljivi, pa će te u njoj čitati još crnjih osvada, jer to joj je zanat. U šibenskoj „Hrv. Tiskari“ stampaju se tri lista, koji su izvršnom informacijom stanovitim sekcijama austrijskih poglavarstva u Dalmaciji. Vi nas, mislimo, razumijete. (Op. Ured.)

*

Iz Zatona.

Po svemu sudeći izgleda da je Zaton negdje u Turskoj, a pop don Petar Melada nekaki turski balija, kome je u krvi prirodjeno da pravi uzbune — u crkvi. Turski hodže bit će kakovi mu drago, ali za to poštuju džamiju, hram Muhamedov. Mi za pravo ne znamo radi li sve ono pop Melada iz objesti, prkosa ili lude pameti. Teško je pogoditi. A sad čujte, pa sudite. Na 28 lipnja, preko svete mise, taman prije predike, diže se naš pop Melada i jednog pjevača, ni kriva ni dužna, protjera iz crkve, viknuvši: „Vanka gnjusobo i gnjiladi!“ Pjevač, pametna i razborita glava, videći što se može dogoditi, uzme kapu i mirno izidje iz crkve. Ali zulum popa Melade nije na tome svršio. Sutradan, na sv. Petra, dakle na sami popov imendan, dogodio se u crkvi isti slučaj, samo u dvostrukoj mjeri, koji je upravo zgadio cijelo selo. Tog dana dodjše na svoje mjesto druga dva pjevača, mirno kleknuše i pomoliše se. Opazivši ih pop Melada, obamjeri ih mrko i naredi nek iz crkve izlaze. Pjevači ni zuba ne objeliše, već mirno ostadoše na svoja određena mjesta. Videći to paša Melada, uzme klobutinu, skokne kao pomaman pred oltar i reče: „Glavaru i vi starci! ako ova dvojica ne izidju vanka, ja ne govorim sv. Misu“. Sakupljeni puk, koji je do sada u čudu gledao gadno i svetog mjesta nedostojno postupanje paše Melade plane, uzvari i u crkvi nastala silno komešanje i vikanje. Bilo je kao u kakovu kazalištu. Ni to paši Meladi nije bilo dosta, jer je one dobre i nevine pjevače po svom starom običaju tužio Poglavarstvu i predao u ruke Drž. Odvjetniku. Dakle najprije izazivati, a kad ljudi ostanu mirni, onda ih tužiti vlastima. *To je metoda svih popova i fratara.*

Red je sada da upitamo: je li ovo svećenik, namjesnik Isukrstov? Je li došao ovamo da nas uči zakonu božjemu, ili kako ćemo jedan drugoga ružiti i grđiti? Njegova silovitost učinila je to, da mu od onog dana vrlo malo svijeta dolazi u crkvu, a bude li i dalje pravio galamu i uzbunu, ne će imati koga ni da mu svetu misu služi. Eto tko puk odalečuje od crkve. Pitamo biskupa Pulišića: šta on misti učiniti s ovim popom zulumčarom? — Pavao i Nikola.

*

Iz Imotskoga.

Naše pokrajinske novine u velike su se razvikale na obranu popa Perića zbog njegova pisma fra Marunu. Mi se ne ćemo upuštati u velika filozofička raspravljanja, ali mirnom dušom, ili bolje savješću, zaključiti nam je, da, kad pop Perić ne bi bio iole kriv, ne bi ga sve protunaprednjačke novine ni branile, a „Sloboda“ ne bi mu po gotovo pribadala onakove „epiteta ornantia“, koji karakterišu našeg sramotnog zastupnika. — Iz ovog kraja, gdje su se tračci naprednog mišljenja

već u svoj svojoj svjetlosti ukazali, poručujemo našem jadnom zastupniku, da se stripi još ovo malo vremena, kad će nam morati polagati račun, da li je bio biran zastupnikom za narodne interese ili za narodnu sramotu, a kad dodje doba novom kreševu, kliknut ćemo mu: „u kut pope Periću, jer ti nisi li si bio nisi ćeš biti naš!“

Što se pak tiče organizacije stranka prava, ad litteram furtimaška, poručit ćemo nekojima, da se sakriju po kutovima Zukine kukuruzane i prolistaju — a da ih mi ne vidimo — ono malo programa, kojeg su im se predji držali i u kom su političkom pravcu ovi radili, da li u pravcu stranke furtimaške ili naše pučke napredne stranke, pak će se sami sebe zastidjeti, pokajati se, prekrižiti ruke na prsima i zavapiti: „prosti nam Gospodine, jer neznamo što radimo, izdali smo vjeru otaca naših!“ —

RAZNE VIJESTI.

Naprasitost redara. Pisali mi o redarima ili ne, to je za nekoga u Šibeniku deveta briga. Kad ih ne kritikuje „fra Hrv. Riječ“, to će reći da su korektni, ergo da mi lažemo. Medjutim mi i opet bilježimo jedno gadno postupanje i to redara — Čaleta. Na 19. ili 20. ov. mj. nalazio se spomenuti redar u jednoj javnoj kući i tu navalio na jednog brjača iz Skradina, čovjeka u pijanom stanju, te ni kriva ni dužna stao udarati. Tome se je svak prisutan čudio. Valjda je bio i redar pijan ili ga je došla volja šaketati se. Bit će i jedno i drugo. Ljudi, koji su tu bili, spravni su da to i na sudu pobjeđu. Mi držimo da načelnik Krstelj ipak ne će pozvati na red Čaletu. Kad je došlo do reda i pravice u Turskoj, mislimo da će i u Šibeniku. Svaka sila za vremena.

A redari? Momak g. Vice Stojića ima na zelenom trgu vrazjeg posla. Kadkad navali na nj svijet radi kruha, pa onda bude i vike i buke. Momak ne može da se brani. Redara kao da i nema, kao da se njih sva ona galama ni ne tiče. A dogodi li se kadkad koja krupna, to će sve biti krivnjom redara, koji i jesu — i nijesu — u ovom jadnom Šibeniku!

Popovi i puk. Ovo je živa istina. Samo čujte. Jednog dana došlo preko polovice sela popu, tužeći mu se da su miševi navalili na vinograde i potraje li ta mišija sloboda još koji dan, da će opustošiti sve vinograde. Na poslijetku umoliše seljaci popa da ih posavjetuje i podučiti, koji lijek da uzmu u obrani proti mišima naime što im je raditi da se oslobode miševa i iz vinograda ih istjeraju. Dok je puk pričao svoju golemu nevolju, smišljao je pop kako da dobije masnu žurnatu. Za to reče seljacima:

— U subotu će biti procesija.
— Pak? rekoše seljaci.
— Ja ću ponijeti sobom blagoslovljene vode i još neke stvari i sve ću miševе iz vaših vinograda istjerati, reče pop.

U subotu krene procesija iz sela u polje. Računamo li da je muških bilo u procesiji 350, to je onog dana selo izgubilo 350 K za toliko nadnica. Osim toga bilo je ugovoreno da selo ima dati popu u ime procesije i molitava da se istjeraju miši — 40 Kr. Medjutim pop nije ni sanjao da će ga jedan prosti težak, koga je on, kao i svi popi, držao neukim, junački nasamariti. To je bilo ovako. Kad je procesija bila kod jednog vinograda i pop počeo da moli i škropi, približi mu se je-

dan težak, čovjek inače vrlo bogoljuban i reče mu: Vi, pope, tjerate blagoslovljenom vodom miševе iz naših vinograda. A za što Vi u Vašoj kući, u kojoj ima sila miševa, držite mačke i trapule?

Pop je ostao kao okamenjen. Zacrvenio se u licu i prestao tjerati miševе, videći da ga je jedan prosti težak utjerao u laž, te pokunjen ode u selo a da više nikad nije pošao u polje tjerati miševе.

Za to ove pučke varalice, koji gadno trguju vjerom i svetim stvarima dižu kuku i motiku proti hrv. puč. naprednoj stranci, koja hoće da narodu otvori oči. Za to ovi gadni trgovci vjerom nastoje da puk uzdrže u tmini, ropstvu i neznanju, samo da im ne propane butiga, iz koje siromašan čovjek, zastrašen njihovim izmišljotinama i prevarama, izlazi odrt i — bez košulje. Proti ovoj butigi vjere i vjerskih stvari jedan crni list ne piše niti će pisati, jer bi time pokvario račune sebi i svojim crnim drugovima, koji se obično nazivlju gavranima. Patvorena roba ne kupuje se!

Milodari „Kola“. Doprinjeli su na korist Hrv. muz. društva „Kola“, da počaste uspomenu pok. Krunoslava Tripalo u Sinju, Gg. D.r Ante Makle 5 K, Braća Iljadica p. Petra 5 K, Ugl. „Narodna Slavjanska Čitaonica“ u Šibeniku 30 K. — U počast uspomene pok. Krste Čace, Ugl. Obitelj Dušana Novak 10 K, Gg. Barišić Marin 1 K, Maričković Niko 2 K. — U počast uspomene pok. Vice Bumber rođj. Iljadica, Gg. Braća Iljadica 3 K, Krste Iljadica 3 K.

Najsrdračnije zahvaljuje

Uprava „Kola“.

Dopisnica Uredništva.

Gosp. J. D. Skradin. — Vaše otvoreno pismo nije nikako moglo ući u ovaj broj. U narednom. Učinit ćemo sve kako želite. Gg. Nekoliko roditelja, Prvič Šepurine. — Ono o „valjanom“ pedagogu Sinčiću štampat ćemo vam u dojučem broju. Uz najbolju volju ne mogosmo donijeti u današnjem broju, jer gradiva puno, a list malen.

Toplo preporučamo gg. dopisnicima, da nas poštede dugim dopisima. Sve ono što pišu, nek bude kratko i jezgrovito. Sve ono, što se može kazati u tri stupca, može se i u pola stupca. Danas se zahtjeva od jednog lista zbiljenost, kratkoća i raznovrstnost. — Svak čita danas radje kraće stvari. Neka se, piše kratko i ožeto. Mi želimo, da u našem listu — i ako malenom — bude svega, što je kadro da zainteresuje našu publiku. U dopisima su suvišni i oni dugi uvodi i zaključci, koji su gotovo svuda jednaci. Neka se odmah predje na samu stvar i to kratko i jezgrovito.

Priposlano *)

Gosp. Mati Maršanu, ravn. učitelju

u Stankovcima.

Vi ste, gosp. učitelju, pri nastupu u ovo selo bili stoput mirniji nego li danas. A zar li ste zaboravili kad ste god. 1906. Vi i drug. Vam prnjari Josip Krstić bunili mirne seljane? Spominjete li se kad i kako ste ono nagovarali seljane da se tuku i krv. liju? Pitam Vas ovdje javno: s koga ste razloga zabili čavao u glavu, da fratarskom blagajnom, kojoj ste i tajnik, hoćete da zaslužjite cijelo mjesto? Znam, delijo, kuda smjerate! Vi biste htjeli upropastiti Vašom blagajnom mnoge stankovačke kuće, ali ne ćete, pa Vam za vremena preporučam, da se kanite čorava posla i ne gulite ovaj siromašan narod, kako ste to već i počeli fratarskom blagajnom. — Stankovci 17/7 1908. — Petar Miletić.

*) Uredništvo ne prima na sebe nikakovu odgovornost.